

BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2016

betrokken
innovatie
burgers
cultureel
musea
monumenten
toerisme
erfgoed

archeologie
activiteiten
archieven
bijzonder
belang
erfgoedbeleid
educatie
initiatieven

VOOR GEMEENTEN

MET HART VOOR ERFGOED

Kunsten '92

2016

Erfgoed is meer dan steen alleen

Het gaat ook om de mensen van toen, wier levensverhalen in deze stenen liggen opgeslagen, wachtend als een schone slaapster om wakker gekust te worden. En erfgoed gaat vooral ook over de mensen van nu, die zich voor het behoud en de ontwikkeling van deze stenen inzetten; of het nu professionals of vrijwilligers zijn, overheid of particulier: erfgoed is in eerste instantie mensenwerk. De jury van de **BNG Bank Erfgoedprijs** heeft bij de selectie van de vijf genomineerden gezocht naar de delicate balans tussen stones & stories, mens & monument, collectie & community en tussen gemeente & gemeenschap.

Voorwoord van de voorzitter

Het proces om tot de winnaar te komen van de BNG Bank Erfgoedprijs 2016 kende twee wijzigingen ten opzichte van voorgaande edities.

De eerste was, dat ook anderen dan de gemeente zelf gemeenten konden aanmelden. Daarvan is voldoende gebruik gemaakt, door onder meer provinciale erfgoedhuizen. De andere wijziging was het feit dat de genomineerde gemeenten [dit jaar waren dat er vijf] hun erfgoedbeleid presenteerden aan de jury in de vorm van een pitch. Dit laatste was een groot succes. De genomineerde gemeenten hadden er erg veel werk van gemaakt. Voor de jury een zeer boeiende middag, maar vooral ook genoten de delegaties van elkaars presentaties.

Er was voor de jury één nadeel: het werd door de uitstekende presentaties [nog] moeilijker om de winnaar aan te wijzen, of liever gezegd: we wilden de vier anderen het winnaarschap na hun presentatie eigenlijk niet meer onthouden. Opvallend was dat de vijf gemeenten zich niet in een keurslijf lieten dwingen, maar dat elk uitging van zijn eigen kracht. En dat betekende natuurlijk zéér verschillende presentaties door Arnhem, Beesel, Haarlemmermeer, Heerlen en Tiel.

Terug in de tijd. Er waren 19 goede tot zeer goede inzendingen. Toch was het de jury vrij snel duidelijk, dat de genoemde vijf gemeenten genomineerd zouden moeten worden.

Vervolgens zijn we met [delen] van de jury de vijf gemeenten incognito gaan bezoeken, zoals we dat bij iedere editie doen.

Bij dergelijke bezoeken gaan we langs prominente gebouwen en projecten, lopen we door de straten, bezoeken we musea en spreken we burgers en kroegbazen aan, die soms nieuwsgierig vragen waarom we dat allemaal willen weten. Meestal stellen ze onze belangstelling overigens zeer op prijs. Wat opvalt is dat de vijf gemeenten niet alleen op papier aangaven, dat ze de burgers bij het beleid betrokken, maar dat ze dat ook daadwerkelijk in praktijk hadden gebracht.

Het juryberaad na de pitches leverde een unanieme winnaar op. Hoewel we nummer twee zo dicht bij nummer één vonden eindigen, dat we die een bijzondere vermelding willen geven. **In dit boekje vindt U een beschrijving van de 5 genomineerden en achtergronden van de BNG Bank Erfgoedprijs.**

James van Lidth de Jeude
Voorzitter bestuur
BNG Cultuurfonds
Juryvoorzitter
BNG Bank Erfgoedprijs

BNG Bank Erfgoedprijs Editie 2016

Na vijf succesvolle edities werd de **BNG Bank Erfgoedprijs** dit jaar met aangepaste aanmeldingsdata en -procedure uitgezet. Het doel van de prijs bleef onveranderd. Besloten werd om de aanmelding eenvoudiger te maken, derden actief te benaderen om gemeenten voor te dragen, en het uitreikingsmoment van het najaar naar het voorjaar te verschuiven. Dit vanwege de overload aan landelijke erfgoedactiviteiten in het najaar [Museumcongres, Monumentencongres, Reuvensdagen en veel erfgoedcongressies]. Bovendien is het motiverender om gedurende een [bijna] geheel jaar de beste erfgoedgemeente van dat jaar te zijn, en niet pas in de laatste 2 maanden.

afb.01 Jury bezoek Heerlen & Beesel

afb.02 Jury bezoek Arnhem & Tiel

CRITERIA

De criteria van de BNG Bank Erfgoedprijs bleven in 2016 ongewijzigd:

- Wat is de visie van de gemeente op het gebied van erfgoed?
- Op welke andere beleidsterreinen speelt erfgoed een rol?
- Welke rol krijgen inwoners bij het erfgoed en het gemeentelijke erfgoedbeleid?
- Welke plaats is er voor jeugd [onderwijs, erfgoededucatie] en/of de participatie van ouderen?
- Hoe communiceert de gemeente over het erfgoedbeleid en de –projecten?
- Wat doet de gemeente met erfgoed als innovatieve factor?
- Welk beleid is recent gerealiseerd beleid en welke projecten zijn nog plannen?
- Grootte en inzet van het erfgoedbudget

Tegelijkertijd hield men wat betreft de criteria de volgende aspecten tegen het licht:

- Plannen: geeft de gemeente erfgoed een duidelijke plaats in haar plannen?
- Praktijk: blijft het niet bij woorden, maar voert zij dat beleid ook uit, liefst op vernieuwende wijze?
- Participatie: schakelt zij burgers, ook jongeren en ouderen, in bij dat erfgoedbeleid?

Daarnaast werd een toelichting gevraagd op inzet en grootte van het erfgoedbudget in relatie tot de gehele begroting.

DE JURY VAN DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2016 BESTAAT UIT: [VAN RECHTS NAAR LINKS]

James van Lidth de Jeude

juryvoorzitter; voorzitter bestuur BNG Cultuurfonds en voormalig burgemeester Deventer

Janneke Bierman

architect en directeur BiermanHenket architecten

Cees van 't Veen

algemeen directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Karel Loeff

directeur Erfgoedvereniging Heemschut

Patrick Timmermans

directeur Erfgoed Brabant

Paul Spies [niet op de foto]

tot 1 feb 2016 directeur Amsterdam Museum

De jury

De juryleden aan het woord over het belang van de prijs en over hun rol als jurylid

PATRICK TIMMERMANS:

“Gemeente of gemeenschap? Wie trekt de kar van behouden, ontwikkelen en doorgeven van erfgoed? Omdat erfgoed een collectief bezit is, waarvoor we als rentmeesters van het geheugen een gezamenlijke zorgplicht hebben, zie ik altijd met veel genoegen uit naar prachtige initiatieven die gedragen worden door actieve burgers. Maar het is nog mooier als de gemeentelijke overheid deze maatschappelijke betrokkenheid herkent en deze ruimhartig ondersteunt: met voldoende financiële middelen natuurlijk, maar vooral ook met verbindingskracht, waardoor al dat mooie werk niet op zichzelf blijft staan en duurzaam in de tijd verbonden wordt. Het zoeken naar de juiste balans tussen gemeente en gemeenschap, daar hebben we als jury in het bijzonder op gelet.”

KAREL LOEFF:

“Erfgoed is vaak het domein van lokale gemeenschappen. Waardering en trots zijn essentieel voor behoud, instandhouding, herstel en vernieuwing. Het is mooi te zien hoe in veel gemeenten erfgoed zo wordt doorgegeven aan nieuwe generaties en er nieuwe doelgroepen worden gevonden die er kennis mee maken”.

CEES VAN 'T VEEN:

“Erfgoed, het “goede” dat wij geërfd hebben van onze voorouders, gaat over mensen. En u als gemeente, als lokale overheid, staat het dichtst bij de burgers. Daarom mag je verwachten dat elke gemeente een uitgesproken erfgoedbeleid voert. Om de verbinding te zoeken: met elkaar, met generaties.”

JAMES VAN LIDTH DE JEUDE:

“Bij onze bezoeken – incognito – aan de genomineerde gemeenten, bleek hoezeer het belang van cultureel erfgoed bij de bevolking kan leven. In de presentaties van de gemeenten bij de pitches straalde het enthousiasme voor hun erfgoed er bij de gemeentebesturen en hun ondersteuners en uitvoerder van af. Ik hoop dat de uitreiking van de **BNG Bank Erfgoedprijs** voor deze en andere gemeenten nog een extra stimulans betekent”.

PAUL SPIES:

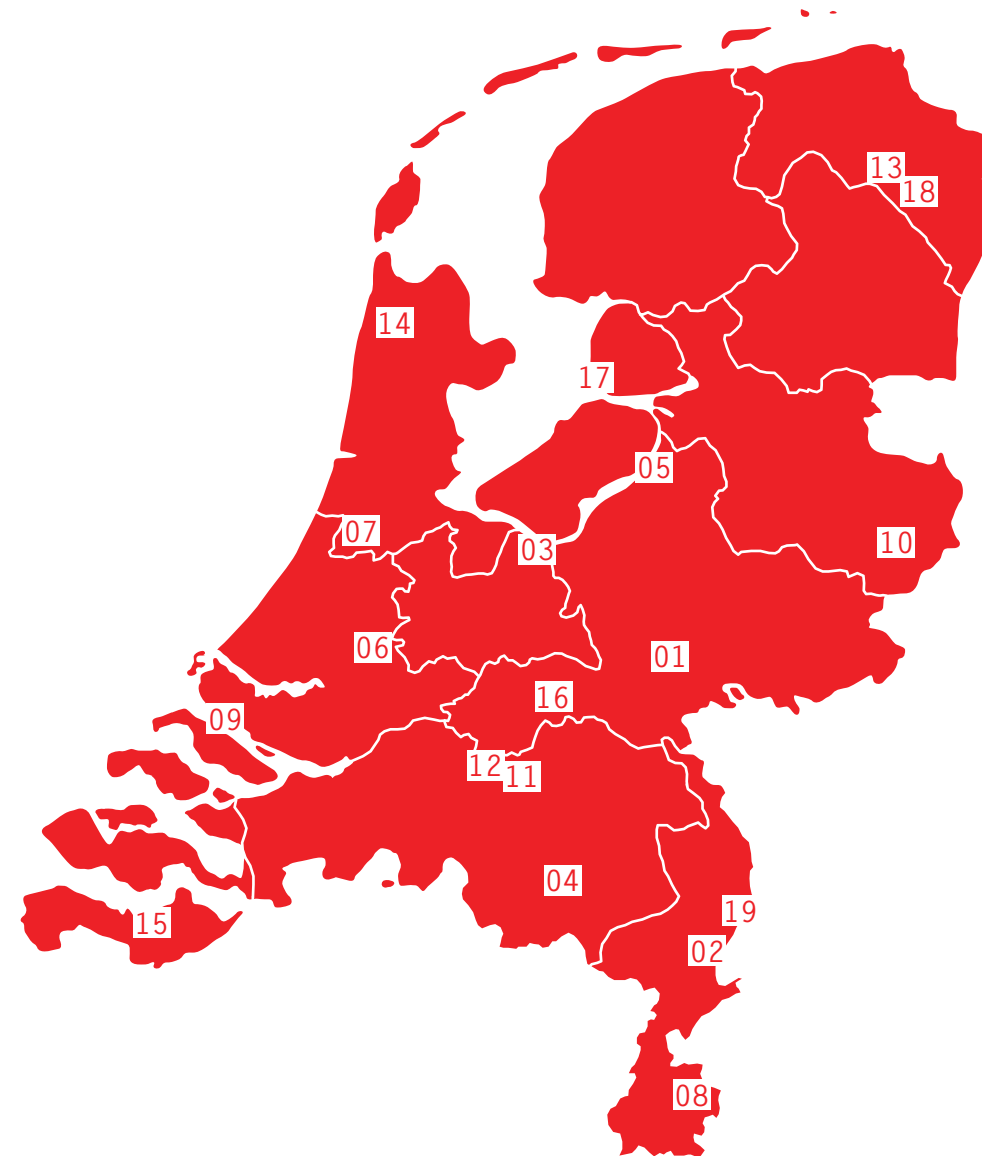
“De **BNG Erfgoedprijs** heeft aangetoond dat Nederlandse gemeenten en hun bewoners – zelfs in tijden van economische crisis – veel belang hechten aan de vele waarden die te verbinden zijn aan erfgoed. Een teken van hoge beschaving!”

JANNEKE BIERMAN:

“Erfgoed leeft! Terecht, het draagt sterk bij aan de identiteit van de gebouwde omgeving, aan historisch besef en begrip van de lokale samenleving. Het bij de tijd houden van erfgoed vergt veel aandacht. Mooi om te zien dat gemeenten dit op verschillende wijzen stimuleren middels beleid en dat de betrokkenheid van inwoners groot is.”

Organisatorisch wordt de jury ondersteund vanuit Kunsten '92 door Heleen Alberdingk Thijm en Maria Lamslag.

Aanmelden voor de **BNG Bank Erfgoedprijs** was mogelijk van 15 mei t/m 15 september 2015. Na vijf edities en een nieuwe aanmeldprocedure wist men gelukkig opnieuw het aanmeldformulier voor de **BNG Bank Erfgoedprijs** te vinden; de jury moest in eerste instantie een selectie een keuze maken uit **19 gemeenten**. Twaalf gemeenten meldden zichzelf aan en zeven door derden voorgedragen gemeenten zetten hun aanmelding door.

01. Arnhem	08. Heerlen	15. Terneuzen
02. Beesel	09. Hellevoetsluis	16. Tiel
03. Bunschoten	10. Hengelo	17. Urk
04. Eindhoven	11. 's-Hertogenbosch	18. Veendam
05. Elburg	12. Heusden	19. Venlo
06. Gouda	13. Hoogezand-Sappemeer	
07. Haarlemmermeer	14. Schagen	

De grote hoeveelheid monumentale gebouwen, archeologische monumenten en historische parken die de gemeente telt, verraden de lange geschiedenis van Arnhem. Zij maken deel uit van het gezamenlijke erfgoed en het collectieve geheugen van de Arnhemmers. Ook op het gebied van groen erfgoed heeft Arnhem een naam hoog te houden: Park Sonsbeek en uiterwaardenpark Stadsblokken-Meinerswijk bepalen samen met een lint van andere parken, bossen en landgoederen het groene gezicht van Arnhem.

- afb.01 Aardvarken
- afb.02 Lift in toren Eusebius
- afb.03 Sint Peters Gasthuis
- afb.04 Tankkazemat

Genomineerd Arnhem

De gemeente Arnhem ziet erfgoed steeds meer als ontwikkelkans dan als belemmering. Arnhem heeft cultuurhistorie stevig verankerd in haar ruimtelijke plannen. Niet alleen is erfgoed een dragende bouwsteen geworden in de Structuurvisie tot 2020, met daarin hoofdlijnen van de ruimtelijke toekomst van de stad. Ook wordt aan een nieuwe erfgoednota gewerkt, samen met de stad. Dit nieuwe erfgoedbeleid wil cultuurhistorie een zichtbare en samenhangende rol geven in de stedelijke ontwikkeling. Immers, het stadsbeeld verandert de komende twintig jaar in hoog tempo.

Vele initiatieven leveren het bewijs: van herbestemming in Buitenplaats Koningsweg en de wijk Klarendal tot beleving van de lokale geschiedenis in Uiterwaardenpark Stadsblokken-Meinerswijk; en van een archeologiepark in nieuwbouwwijk Schuytgraaf tot groeiende aandacht voor de Slag om Arnhem. Bibliotheek Rozet huisvest een erfgoedcentrum.

Bewust van het belang van draagvlak bij de inwoners, investeert de gemeente Arnhem in kennisoverdracht en publieksbereik. Doel is het erfgoed zichtbaar en beleefbaar maken. De gemeente mobiliseert de stad en haar inwoners om samen de koers voor de toekomst te bepalen. Dit doet zij door middel van stads-gesprekken, buurthistorici, een digitaal platform, en door samen te werken met Arnhemmers uit de hoeken van toerisme, stedenbouw en groen. Aan kinderen is gevraagd hoe zij de toekomst met erfgoed zien; het resultaat is vastgelegd in het filmpje De toekomst van Erfgoed.

De vernieuwende Erfgoedchallenge, in 2015 gelanceerd, daagde Arnhemmers uit om voorstellen in te dienen voor het meer beleefbaar en toegankelijk maken van het Arnhemse erfgoed. Het winnende plan stelde voor om in de vrijkomende Koepelgevangenis faciliteiten aan te brengen voor de sport tricking [mix van

acrobatiek, breakdance en vechtsport]. Zo kan ook de jongere doelgroep actief kennismaken met het Arnhemse erfgoed. Getuige het jurybezoek en de pitch weet Arnhem ook haar jonge erfgoed een helder profiel te geven.

Beesel

Wie de gemeente Beesel bezoekt, kan twee zaken niet missen: Beesel als Drakendorp en de Beeselse keramiek. Maar de gemeente scoort ook met zijn historische landschap, de aandacht voor archeologie en archieven, gerealiseerde en geplande herbestemmingen en de historische kern van het kerkdorp Beesel.

In Beesel vormt de gemeenschap de kracht achter al het erfgoedinitiatief. Bewoners zijn betrokken bij bijvoorbeeld het samenstellen van de monumentenlijst en het ontwikkelen van herbestemmingen. Leerlingen worden bij allerlei erfgoedactiviteiten betrokken, zoals archeologische opgravingen en ontsluiting van archieven. Door vergaande samenwerking met en ondersteuning van de Heemkunde Vereniging, de Stichting Keramisch Erfgoed en de Stichting Draaksteken versterkt de gemeente het enthousiasme en de inspanningen van de Beeselaren.

Intensieve betrokkenheid van de bewoners komt op onnavolgbare wijze tot uiting in het Draaksteken, een enorm openluchtspektakel dat eenmaal in de zeven jaar wordt het opgevoerd. In 2016 is dit weer het geval. Het spel van Sint Joris en de Draak komt voort uit het schuttersgilde van Beesel dat sinds 1736 in de processie de draak laat steken. Het schouwspel

trekt 15.000 bezoekers uit verre omstreken. Naast 450 inwoners [van de in totaal 2500] die als acteur meespelen, zijn er nog eens 200 vrijwilligers bij betrokken. Dit betekent dat uit de meeste gezinnen een of meerdere personen actief meedoen aan het Draaksteken. Het Draaksteken staat op de Nationale Inventaris Immaterieel Erfgoed. Beesel promoot het spel door onder meer contacten te onderhouden met andere Europese "Drakengemeenten". Opvallend is de duidelijke branding van de draak; op bijna ieder huis, bord of hek is een draak te zien.

Het kerkdorp Beesel staat daarnaast bekend om de keramische kunst. Veel van deze keramiek is in de loop der jaren vervaardigd in keramisch atelier Sint Joris. De Stichting Beesels Keramisch erfgoed zet zich in om deze kunst te behouden. Vele, vaak uit gesloopte kerken gehaalde, keramische panelen zijn bovendien te bewonderen aan gebouwen en muren in Beesel.

Het historische dorp Beesel heeft de ruimtelijke kwaliteit zichtbaar hoog in het vaandel. Zo verdient de verplaatsing en restauratie van Rijksmonument korenmolen de Grauwe Beer hier een vermelding. De nog in uitvoering zijnde [gedeeltelijke] herbestemming van Sint Gertrudiskerk en de geplande herbestemming van de Greswarenfabriek in Reuver als school voor VMBO-onderwijs tonen andermaal de vergaande erfgoedambities van de gemeente Beesel.

afb.01 Gemeentelijke monument Heideheim

afb.02 Drakedag, Kinjer

afb.03 Verplaatsing korenmolen de Grauwe Beer

afb.04 Kasteel Nieuwenbroeck

Koning Willem I gaf met de Wet op de droogmaking van de Haarlemmermeer het startsein voor de inpoldering. In 1840 ging bij Hillegom de eerste spade in de grond van de 62 kilometer lange ringdijk en vaart rondom het Haarlemmermeer; na vijf jaar graven was het meer omringd. Het landschap van de Haarlemmermeer biedt vergezichten, water, karakteristieke boerderijen en stedelijke skylines. De waterrijke geschiedenis is terug te zien in de monumenten fort bij Vijfhuizen en het gemaal Cruquius.

afb.01 Tractordans
afb.02 Ringbiënnale

Genomineerd

Haarlemmermeer

Bewust laat de gemeente Haarlemmermeer zijn 26 dorpskernen hun eigen identiteit behouden, de contrasten mogen blijven bestaan. Deze verschillende identiteiten – oud versus nieuw, agrarisch versus steden – komen samen en schuren af en toe. De Ringdijk vormt, als een kralensnoer, het verbindende element tussen de dorpen. Trefwoorden voor het karakter van de gemeente zijn pioniersdynamiek en ondernemerszin. Haarlemmermeer telt meer arbeidsplaatsen dan inwoners.

De gemeente Haarlemmermeer, een gemeente op relatief nieuw land, beschouwt het feit dat omringende gemeenten als Haarlem en Amsterdam heel veel bekend historisch erfgoed bezitten juist als een nog grotere uitdaging om het cultureel erfgoed onder de aandacht te brengen van bewoners en bezoekers van buiten de polder. In de Erfgoednota “Erfgoed op de kaart” betoogt de gemeente dat cultuurhistorie de inwoners een gevoel van eigenheid en herkenbaarheid in hun woonomgeving verschaft. Het cultureel erfgoed maakt daarbij integraal onderdeel uit van het ruimtelijk beleid: de gedachte is dat in een vroeg stadium van de ruimtelijke planvorming geanticipeerd dient te worden op de mogelijke aanwezigheid van waardevol cultureel erfgoed binnen een plangebied.

Vanuit de wens van de gemeente om kunst, architectuur, erfgoed en musea samen te brengen is een groot tweemaaligs evenement ontstaan: de Ringbiënnale. Doel is het uitdragen en invoelbaar maken van de unieke waarden van

de Haarlemmermeer voor een breed publiek. Tijdens de eerste Ringbiënnale in 2014 konden bezoekers langs vijf routes rond de Geniedijk genieten van of deelnemen aan workshops, theatervoorstellingen, wandelingen, beeldende kunst, tractor dans, verhalentafel, concerten en eerlijk en lokaal voedsel. Bij deze manifestatie wordt samengewerkt met partners als Historisch Museum, De Cruquius, Schiphol, Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en het Kunstfort. Er is een groot draagvlak voor de Ringbiënnale; zo komt de helft van de financiering uit de gemeenschap.

Verbindingen tussen diverse beleidsvelden, en samenwerkingen tussen gemeente, professionals, vrijwilligers, amateurs en burgers vormen de basis van het erfgoedbeleid van de gemeente Haarlemmermeer. “Zo maken wij onze gemeente aantrekkelijker en zetten wij het heden, verleden en de toekomst van Haarlemmermeer op de kaart van Nederland.”

Heerlen

Heerlen is een nieuwe stad èn een zeer oude stad. Romeinen, Middeleeuwen en Mijnbouw vormen de drie voornaamste hoofdstukken uit haar geschiedenis. In de Culturele Agenda van de stad voor de periode 2013-2016 noemt de gemeente het koesteren van het erfgoed als één van de belangrijkste doelstellingen voor de komende jaren.

afb.01 Schunck cultuurcentrum, voormalig mijnwarenhuis

afb.02 Nederlands Mijnmuseum

afb.03 Thermenmuseum

Heerlen is tot een stad geworden door de mijnbouw. Steenkool maakte Heerlen tot één van de welvarendste steden van Nederland, maar met het sluiten van de mijnen vanaf 1965 werd Heerlen geconfronteerd met grote problemen: werkloosheid, drugsproblematiek en het wegtrekken van jongeren en hoogopgeleiden. Sinds enkele jaren heeft Heerlen de weg naar boven weer gevonden; cultuur en cultureel erfgoed hebben daar een belangrijke rol bij gespeeld. Het voormalige mijnwerkerswarenhuis Schunck, een voorbeeld van de Nieuwe Zakelijkheid, werd gerestaureerd en herbestemd; het huisvest tegenwoordig een museum voor hedendaagse kunst, een bibliotheek, een muziekschool, een architectuurcentrum en een filmhuis. In 2015 [50 jaar na de aankondiging van de mijnsluiting] is het Jaar van de Mijnen [M2015] gevierd, waarbij de focus vooral op de toekomst lag.

Het vertellen van het 'Verhaal van Heerlen' staat centraal in het erfgoedbeleid voor de periode 2012-2020. Het project 'Geschiedenis op straat', maakt het verleden van de stad [weer] zichtbaar en beleefbaar. Midden in de stad liggen de goed bewaarde resten van een Romeins badhuis dat in de jaren '70 van de 20ste eeuw werd blootgelegd. Over dit unieke archeologische rijksmonument is het Thermenmuseum gebouwd. In samenwerking met de provincie Limburg en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gaat Heerlen de komende drie jaar onderzoek doen naar het badhuis, maar ook het museumgebouw aanpakken.

De gemeente doet haar best om bewoners te betrekken bij de plannen in hun buurt en om historie in hun belevingswereld te verankeren. De gemeenschap in plaats van de gemeente staat centraal bij alle erfgoed-initiatieven. Het publiek is positief over het huidige erfgoedbeleid van burgemeester en wethouders.

Heerlen noemt zichzelf de 'Rocky' onder steden, een goede typering. De 'struggle' vormt onderdeel van de identiteit. De mindere

perioden van sluiting van de mijnen, armoede en drugs worden niet weggepoetst, maar krijgen een herkenbare plek, zoals bijvoorbeeld in het "standbeeld van de junk". Het eerdere negatieve imago wordt omgezet in een kans voor de toekomst. Ook de gesloopte schoorstenen 'Lange Jan' en 'Lange Lies' zijn weer terug in de stad, maar nu als lichtkunstwerk in plaats van in baksteen.

Tiel is een van de oudste middeleeuwse steden van ons land. Deze handelsstad, ontstaan bij de splitsing van de Linge en de Waal, telt 74 rijksmonumenten en 140 gemeentelijke monumenten.

De gemeente Tiel zet in een tijd waarin de meeste gemeenten bezuinigen op erfgoed en cultuureducatie hier juist op in. Tiel profileert zich als een gemeente waar erfgoed een belangrijke rol speelt; de gemeente is trots op haar nog altijd tastbare geschiedenis, zowel ondergronds [archeologie] als bovengronds [onder meer monumenten].

Een belangrijke inspiratiebron voor de erfgoedbeleving is Flipje, het fruitbaasje van jamfabriek "De Betuwe", die niet als alleen als 'marketing tool' voor stadspromotie wordt ingezet, maar die ook het historische verhaal van de Betuwe en Tiel vertelt.

Opvallend is de focus op cultuureducatie. Tiel maakt hier al jaren serieus werk van. Nadat eerst het analoge project Reizen in de Tijd op alle basisscholen werd gebruikt, is de afgelopen periode gewerkt aan de digitale versie. Deze vernieuwde 'doorlopende digitale leerlijn erfgoededucatie' is tot stand gebracht dankzij een intensieve samenwerking tussen erfgoedinstellingen [Flipje en Streekmuseum, Regionaal Archief Rivierenland en stichting Gelders Erfgoed], culturele partners [centrum voor de kunsten De Plantage, Bibliotheek Rivierenland], het onderwijs en de gemeente. De leerlijn is niet alleen voor Tiel bruikbaar, maar biedt een structuur die breed kan worden ingezet.

Samenwerking is een van de speerpunten van Tiel. In het Cultuur- en erfgoedpact Rivierenland werken en de gemeenten Buren, Culemborg,

Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel samen om cultuurparticipatie, cultuurtoerisme en vrijetijdseconomie te versterken. Een van de projecten is Muzikale Mo[Nu]menten: concerten in alle muzikale genres op historische [erfgoed] locaties in het Rivierengebied, die professionals, young professionals, jong talent en amateurs uit het Rivierengebied met elkaar verbinden.

Ook in de monumentenzorg is samenwerking het sleutelwoord: leden van de Oudheidkamer Tiel buigen zich samen met de gemeente over de vaststelling van de gemeentelijke monumentenlijst. En met de woningbouwcoöperaties maakt de gemeente afspraken over de renovatie van historische woningen en het behoud en soms het terugbrengen van historische stratenpatronen.

Met de bouw van cultureel verzamelgebouw de Westluidense Poort wil de gemeente Tiel de stad aantrekkelijker maken voor de huidige en toekomstige inwoners en ondernemers in Tiel en de regio. Deze investering in cultuur, educatie en binnenstad is een impuls voor middenstand en de horeca. De Westluidense Poort zal straks meerdere culturele instellingen huisvesten zoals de Bibliotheek, de Plantage, centrum voor de kunst en expositieruimte 't Klooster en poppodium Twentietoe.

afb.01 Abtmanshuis
afb.02 Fruitcorso
afb.03 Fontein Kalverbos

Voel het erfgoed in Bergen op Zoom

Grote verscheidenheid door bijzondere ligging Interview door Kunsten '92

Het is oktober 2014. In Kampen wachten 4 finalisten op het tromgeroffel. En dan hoort de gemeente Bergen op Zoom dat zij winnaar is van de **BNG Bank Erfgoedprijs 2014**. De jury motiveert dit met het feit dat Bergen op Zoom op vele erfgoedborden tegelijk schaakt maar daarbij vooral haar [ouder wordende] uiterlijk goed blijft verzorgen.

Behalve de erfgoedprijs sleepte deze gemeente in datzelfde jaar ook de titel 'Groenste gemeente van Nederland in de wacht'. En dus werd het tijd om te gaan praten met de Bergse wethouder **Arjan van der Weegen** en zijn erfgoedbeleidsadviseur **Tom van Eekelen**. De wethouder is trots dat zijn gemeente beide prijzen in hetzelfde jaar binnensleepte. "Erfgoed en groen vullen elkaar juist aan. Het versterkt elkaar. Hoe mooi is het dan als dit door beide prijzen nog eens extra tot zijn recht komt!" Het komt inderdaad niet vaak voor dat een gemeente in hetzelfde jaar twee van dit soort prijzen behaalt.

Vertel eens, hoe is de aanloop naar de erfgoedprijs gegaan?

Tom van Eekelen: "De aanloop tot het winnen van de prijs was voor mij een van de leukste dingen om te doen. Met een paar collega's ben ik gaan brainstormen. We hebben zoveel historisch erfgoed in onze gemeente, zowel materieel als immaterieel. Het was dus niet de vraag of we mee zouden doen maar waar we uit zouden kiezen. En de deelname voor de prijs kwam ook precies op het juiste moment. We hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de relatie met cultuurhistorische organisaties en het erfgoedbeleid was net klaar." Wethouder van **der Weegen** vult **Tom** aan: "De gemeenteraad stond ook volledig achter het erfgoedbeleid en uitvoeringsprogramma en dat gold ook voor ons als college."

Wat hebben jullie uiteindelijk ingediend om in aanmerking te komen voor de erfgoedprijs?

"We kregen een paar voorwaarden mee waaraan onze indiening moest voldoen", vertelt **Tom**. "Maar het stukje 'hoe', dus de creatieve invulling, daar konden we nog mee spelen. We hebben foto's en onze citymarketinghuisstijl als basis gebruikt. We hebben onze erfgoed highlights eruit gelicht en daarbij hebben we vooral ingezoomd op de beleving. Dit alles heeft ertoe geleid dat we een van de vier genomineerden waren. En daar waren we al heel trots op!"

De volgende stap zijn dan de jurybezoeken.

Onaangekondigd. Anoniem. Wat betekende dat voor jullie?

"Dat is spannend", vertelt wethouder **van der Weegen**, "want dan moet wat wij op papier hebben meegegeven ook stroken met de werkelijkheid. We wisten zeker dat we een goede kans maakten om te winnen, alhoewel we onze concurrenten ook heel erg sterk vonden. We hoopten dat ons erfgoed zijn werk deed om de jury te overtuigen. En dat is gelukt."

Ja, want tijdens de prijsuitreiking in Kampen kwam Bergen op Zoom als winnaar uit de bus. Wat heeft dat voor jullie betekend het afgelopen jaar?

"Veel, heel veel", steekt **Tom van wal**.

"Verschillende kleine en grote gemeenten in Nederland en zelfs België zochten contact met ons, zoals Den Bosch, Zwolle en Brugge. Ze wilden allemaal weten hoe wij deze prijs in de wacht hebben gesleept. Wat we doen om ons erfgoedbeleid zo goed mogelijk op de kaart te zetten. En wat we aan materieel en immaterieel erfgoed hebben en doen. Ik heb ervan genoten om mijn liefde voor het Bergse erfgoed te kunnen delen met anderen. En dat doe ik nog steeds. Want nu zijn we weer bezig met de voorbereidingen voor de nieuwe **BNG Bank Erfgoedprijs**. Omdat wij gewonnen hadden, zijn wij nu gastgemeente voor het organiseren van de prijsuitreiking. Samen met **Kunsten '92** zijn we volop bezig om er een leerzame en inspirerende dag van te maken, met als thema 'Levendige binnenstad? Leegstand als kans!', een zeer actueel onderwerp. En de dag eindigt met de prijs voor een van de 5 nieuwe genomineerden."

Stopt het voor jullie dan na 17 maart?

"Nee zeker niet!", roepen beide heren in koor. "We pakken nu door. Onze ambitie is om het erfgoed levendig te houden. Wist je trouwens dat we in 2015 ook nog eens de Brabantse Erfgoedprijs hebben gewonnen met Popmonument? Popmonument koppelt talentvolle popacts aan unieke erfgoedlocaties. Een combinatie die vele bezoekers bleek te trekken! We gaan dus door met het verleden aan het heden en aan de toekomst te koppelen."

Na dit gesprek met de heren **van der Weegen** en **van Eekelen** zijn we nog enthousiaster over Bergen op Zoom en haar erfgoed geworden. De Markiezenstad – door haar bijzondere ligging op de Brabantse Wal, tussen het water en de bossen – is meer dan de moeite waard.

COLOFON

22 **Tekst** Maria Lamslag
& Heleen Alberdingk Thijm
Uitgave Kunsten '92
Herengracht 62, 1015 BP Amsterdam
info@kunsten92.nl
Ontwerp www.studio026.nl

Financiële ondersteuning door
BNG Cultuurfonds
Erfgoedplatform van **Kunsten '92**

De **BNG Bank Erfgoedprijs** is een initiatief van het Erfgoedplatform van **Kunsten '92**. De geldprijs van €25.000 wordt beschikbaar gesteld door hoofdsponsor **BNG Cultuurfonds**.

Kunsten '92

LEDEN ERFGOEEDPLATFORM KUNSTEN '92

BOEI Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed

www.boei.nl

BRAIN Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland

www.archiefbrain.nl

Dutch Culture

www.dutchculture.nl

Erfgoedvereniging Heemschut

www.heemschut.nl

Federatie Grote Monumentengemeenten

www.monumentengemeenten.nl

Federatie Ruimtelijke Kwaliteit

www.ruimtelijkekwaliteit.nl

LCM Landelijk Contact van Museumconsulenten

www.museumconsulenten.nl

Mondriaan Fonds

www.mondriaanfonds.nl

Nationaal Restauratiefonds

www.restauratiefonds.nl

Museumvereniging

www.museumvereniging.nl

NvBA Netwerk voor Bedrijfsmatig Archiveren

www.nvba-info.nl

OPEN Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland

www.openerfgoed.nl

R.P. de Jong Archiefadvies

www.rpdjongadvies.nl

Stichting Erfgoedpartners

www.erfgoedpartners.nl

Stichting Nationale Archeologiedagen

www.archeologiedagen.nl

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

www.immaterieelerfgoed.nl

VOIA Vereniging Ondernemers in Archeologie

www.voia.nl

Aan de wieg van het Erfgoedplatform staat **Kunsten '92**, de landelijke belangenorganisatie voor de hele kunst-, cultuur- en erfgoedsector, met 390 leden uit alle disciplines: theaters, musea, orkesten, toneel- dansgezelschappen, kunstenaarsorganisaties, letteren, beeldende kunst, film, architectuur, muziek, vormgeving, erfgoedorganisaties, [nieuwe] media, brancheorganisaties en fondsen.

In 2009 bleek dat ook de erfgoedsector behoefte had aan een gezamenlijke lobby en kwamen enkele erfgoedorganisaties bijeen bij **Kunsten '92**. Inmiddels bestaat het Erfgoedplatform uit vele leden uit alle hoeken: roerend en onroerend materieel erfgoed, als ook immaterieel erfgoed.

De **BNG Bank Erfgoedprijs** als stimulering voor goed gemeentelijk erfgoedbeleid werd geïntroduceerd en bij gemeentelijke en provinciale verkiezingen zijn praktische beleidsagenda's over erfgoed verspreid. Momenteel bereidt het Erfgoedplatform een erfgoedbeleidsagenda voor met het oog op de landelijke verkiezingen in 2017.

De leden van het Erfgoedplatform komen minimaal één keer per jaar bijeen om te spreken over actualiteiten en bredere maatschappelijke tendensen die raken aan erfgoed. Ook kunnen leden van het Erfgoedplatform tussentijds bijeenkomen om gezamenlijk te reageren op maatschappelijke en politieke actualiteiten. De platformleden informeren elkaar over hun eigen initiatieven rondom beleidsbeïnvloeding of als zij incidenten, 'brandhaarden' en interessante ontwikkelingen signaleren die aandacht van het Erfgoedplatform behoeven.

Meer informatie vindt u op www.bng erfgoedprijs.nl

BNG Bank Erfgoedprijs 2016

Jaarlijks wordt aan de gemeente met het beste beleid op het gebied van cultureel erfgoed een nationale prijs toegekend: de **BNG Bank Erfgoedprijs**. Voor erfgoed in brede zin: gebouwde monumenten, archeologie, museale collecties en archieven, maar ook historisch landschap, groen, mobiel en immaterieel erfgoed. En erfgoed voor de jeugd: erfgoededucatie!

Het moet gaan om lokaal beleid dat draagvlak kent of creëert in de samenleving en doorwerkt in het totale beleid van de gemeente. Beoordeeld worden dus projecten, initiatieven, evenementen, maar ook beleid en besluiten van de gemeente. De **BNG Bank Erfgoedprijs** bestaat uit een bedrag van € 25.000 dat het BNG Cultuurfonds beschikbaar stelt om gemeenten te stimuleren cultuurhistorie integraal onderdeel te laten uitmaken van verschillende gemeentelijke beleidsterreinen. De winnaar wordt ieder jaar bekend gemaakt tijdens een feestelijke bijeenkomst, in de gemeente die de prijs het voorgaande jaar heeft gewonnen.

De eerste winnaar in 2010 was de gemeente Dordrecht. Daarna namen de gemeenten Westerveld [2011], Schiedam [2012], Kampen [2013] en Bergen op Zoom [2014] de prijs en de cheque mee naar huis.

De **BNG Bank Erfgoedprijs** is een initiatief van het Erfgoedplatform van **Kunsten '92**, met het BNG Cultuurfonds als hoofdsponsor.